Cursul 1

Wednesday, October 6, 2021 10:49 PM

· Bibliografie: – cursul → pdf-uri cu ce scriu pe tabletă

– Linear Algebra and its applications, David Lay, Steven Lay, Judi McDonald

– Linear Algebra, S. Friedberg, A. Insel, L. Spence

– Bazele Algebrei, I. Ion, N. Radu

· Examen: – 10p examenul scris

+ 1p maxim din seminar

+ teme de curs

+ dacă nu este examen față în față, putem chema la oral studenți ale căror lucrări au suspiciuni.

· Office hours: la cerere, pe zoom, consultații.

Sisteme de ecuații liniare. Forma eșalon redusă

I Sisteme de ecuații liniare

Def O ecuație liniară:

constante (numere)

$$\boxed{a_1 x_1 + a_2 x_2 + \ldots + a_n x_n = b}$$

nedeterminate

liniară = nedeterminatele apar la puterea 1

Exemple $2x_1 - 5x_2 + 6x_3 = -3$

$-5x_1 + \cancel{x_2} + 3x_3 - x_4 = 0$

$3x_1 \cdot x_1$

$0 \cdot x_2$

(nu trebuie să apară explicit fiecare variabilă)

Nu

$$3x_1 \cdot x_2 - x_3 = 6$$

$$x_1^2 - 2x_2 = x_3$$

$$e^{x_1 x_2} - x_3 = 0$$

$$e^{x_1 + 3x_2} = 5 \iff x_1 + 3x_2 = \ln 5$$ DA!

Constantele În tot cazul, constante dintr-un

corp $K \subset \mathbb{C}$: $\mathbb{C}$, $\mathbb{R}$, $\mathbb{Q}$, $\mathbb{Q}(\sqrt{2}) = \{a + b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbb{Q}\}$

$\mathbb{Z}$ nu e corp!

corp $\to$ orice element are invers în raport cu înmulțirea

$\mathbb{Z}_n$ e corp? Doar dacă $n = p$ prim!

(de ex $\mathbb{Z}_2, \mathbb{Z}_3, \mathbb{Z}_{19} \ldots$)

Dar $\mathbb{Z}_p \not\subset \mathbb{C}$!

$$\hat{1} \neq 1 \in \mathbb{C}$$

Def Sistem de ecuații liniare = mai multe (un nr finit de) ecuații liniare

$$(S) \begin{cases} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \ldots + a_{1n}x_n = b_1 & \leftarrow \text{ecuația } 1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \ldots + a_{2n}x_n = b_2 & \leftarrow \text{ecuația } 2 \\ \vdots & \\ \ldots + a_{mn}x_n = b_m & \leftarrow \text{ecuația } m \end{cases}$$

$$(S)\begin{cases} \quad \vdots \\ a_{m1}x_1 + \dots + a_{mn}x_n = b_m \leftarrow \text{ecuația } m \end{cases}$$

(S) sistem cu m ecuații și n necunoscute

Exemplu

$$\begin{cases} x_1 - 2x_2 + x_3 - x_4 + x_5 = 1 \\ 2x_1 + x_2 - x_3 + 2x_4 - 2x_5 = 4 \\ 2x_1 - 5x_2 + x_3 - 2x_4 + 2x_5 = 0 \\ 3x_1 - 2x_2 - x_3 + x_4 - x_5 = 3 \end{cases}$$

4 ec, 5 necunoscute

Def O soluție a unui sistem $m \times n$ este un n-tuplu $(s_1, \dots s_n) \in K^n$ care verifică sistemul!

De exemplu: $(2, 1, 1, 0, 0)$ e soluție pt.

căutăm soluțiile în același corp K în care sunt constantele

Def Un sistem
- compatibil (are soluții)
  - determinat (are exact o soluție)
  - nedeterminat (are mai multe soluții)
- incompatibil (nu are soluții)

Exemple

- $\begin{cases} x_1 = 5 \\ x_2 = 3 \end{cases}$ compatibil determinat

- $\begin{cases} x_1 - 2x_2 = 0 \end{cases}$ sau $\begin{cases} x + y = 2 \\ 2x + 2y = 4 \end{cases}$ compatibil nedeterminat

- $\begin{cases} x + y = 1 \\ x + y = 5 \end{cases}$ incompatibil

• $\begin{cases} x+y \\ x+y=5 \end{cases}$ incompatibil

sau

$\begin{cases} x+y=3 \\ 0=1 \end{cases}$

$0\cdot x+0\cdot y=1$

II Matrice și sisteme de ecuații liniare

$$(S)\begin{cases} a_{11}x_1+a_{12}x_2+\dots+a_{1n}x_n=b_1 \\ \vdots \\ a_{m1}x_1+a_{m2}x_2+\dots+a_{mn}x_n=b_m \end{cases}$$

$$\Longleftrightarrow \underbrace{\begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ \vdots & & & \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix}}_{m\times n}\cdot\underbrace{\begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix}}_{n\times 1}=\underbrace{\begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \vdots \\ b_m \end{pmatrix}}_{m\times 1}$$

vectorul termenilor liberi

$$\Longleftrightarrow A\cdot x=b \quad \text{, unde } A=(a_{ij})_{\substack{1\le i\le m\\ 1\le j\le n}}\in M_{m,n}(K)$$

$$x=\begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix}\in K^n,\ b=\begin{pmatrix} b_1 \\ \vdots \\ b_m \end{pmatrix}\in K^m.$$

De acum, zicem "Fie sistemul de ecuații liniare $Ax=b$"
A $m\times n$.

Prop. Un sistem compatibil nedeterminat are o infinitate de soluții.

Dem. Avem 2 soluții (cel puțin): x și y

deci $A\cdot x=b$

$A\cdot y=b$

(cel puțin)

deci $A \cdot x = b$

$A \cdot y = b$

$x+y$ e soluție? $A \cdot (x+y) = Ax + Ay = b + b = 2b$

$\rightarrow \frac{1}{2}x + \frac{1}{2}y$ este soluție! $A \cdot \left(\frac{1}{2}x + \frac{1}{2}y\right) = \frac{1}{2}Ax + \frac{1}{2}Ay = \frac{1}{2}b + \frac{1}{2}b = b.$

<u>Idee</u> x, y, z soluții $\longrightarrow \frac{1}{3}x + \frac{1}{3}y + \frac{1}{3}z$ e soluție

Dar $z = \frac{1}{2}x + \frac{1}{2}y \longrightarrow \frac{1}{3}x + \frac{1}{3}y + \frac{1}{3}\left(\frac{1}{2}x + \frac{1}{2}y\right)$

$= \frac{1}{2}x + \frac{1}{2}y = z$!

<u>Var 1</u> $x, y \longrightarrow z = \frac{1}{2}x + \frac{1}{2}y$ e tot soluție

$x, z \longrightarrow w = \frac{1}{2}x + \frac{1}{2}z$

$w = \frac{1}{2}x + \frac{1}{4}x + \frac{1}{4}y = \frac{3}{4}x + \frac{1}{4}y$

Următorul: $\frac{7}{8}x + \frac{1}{8}y$

În general: $\frac{2^n - 1}{2^n}x + \frac{1}{2^n}y$ o infinitate de soluții

<u>Var 2</u> $x, y \longrightarrow \alpha x + \beta y$

$A(\alpha x + \beta y) = \alpha \underbrace{Ax}_{b} + \beta \underbrace{Ay}_{b} = \alpha b + \beta b = (\alpha + \beta) b$

$\overset{?}{=} b$

$\nearrow b = 0, \forall \alpha, \beta \in K$
(...)

$\searrow$ ... de soluții

$\nearrow$ $b=0$, $\forall \alpha,\beta \in K$
(sistem omogen)

$\searrow$ $b\neq 0$, dacă $\alpha+\beta=1$.

$\Longrightarrow$ o infinitate de soluții

Problemă Cum rezolvăm *eficient* sistemele de ecuații liniare?

$\nearrow$ 1. ca în liceu: $\underbrace{\text{minor principal, rang, rang matrice extinsă}}_{\text{determinanți}}$

Un determinant $n\times n$ este o sumă de $n!$ termeni
(fiecare termen = produs de n numere)

$\searrow$ 2. Găsim un alt sistem cu aceleași soluții care e mult mai simplu!

un sistem echivalent

Def Două sisteme (S) și (S') cu aceeași mulțime de soluții se numesc <u>echivalente</u>

<u>Școala generală</u>

$$\begin{cases} 3x-7y=9 \\ 5x+3y=-4 \end{cases}$$

Metoda reducerii: „scăpăm" de o necunoscută într-o ecuație

$$\begin{cases} 3x-7y=9 & \Big|\cdot\left(-\frac{5}{3}\right) \\ 5x+3y=-4 \end{cases} \iff \begin{cases} -5x+\frac{7\cdot 5}{3}y=-\frac{5\cdot 9}{3} \\ 5x+3y=-4 \end{cases}$$

$$\iff \begin{cases} -5x+\frac{35}{3}y=-15 \\ \left(\frac{35}{3}+3\right)y=-4 \end{cases}$$

nu mai are $x \Rightarrow y \Rightarrow x$

$(3, 1)\}$

Idee: Să reducem sistemul ai să devină din ce în ce mai simplu, până ajunge la o formă "ideală".

Întrebări • Ce operații (modificări) putem face asupra sistemului ai soluțiile să se păstreze?
reversibile

1. Să înmulțim o ecuație cu un număr nenul.
2. Să înmulțesc o ecuație (1) cu un număr și să o adun la alta (2) și înlocuiesc (2)
3. Pot schimba ordinea ecuațiilor; pot schimba între ele două ecuații

• Cum arată un sistem ideal?

A)
$$\begin{cases} x_1 \quad\quad\quad\quad = \_ \\ \quad x_2 \quad\quad\quad = \_ \\ \quad\quad x_3 \quad\quad = \_ \\ \quad\quad\quad \ddots \; x_n = \_ \\ 0 = 0 \\ \vdots \\ 0 = 0 \end{cases}$$

B)
$$\begin{cases} \boxed{x_1 \quad x_2 \quad \ddots \quad x_k} \quad = \_ \\ \quad\quad = \_ \\ \quad\quad = \_ \\ 0 = 0 \\ \vdots \\ 0 = 0 \end{cases}$$

expresii în variabilele $x_{k+1}, \dots, x_n$

C)
$$\begin{cases} x_1 \quad\quad\quad = \_ \\ \quad x_2 \quad\quad = \_ \\ \quad\quad \ddots \; x_k = \_ \\ 0 = 1 \end{cases}$$

variabile $x_{k+1}, \dots, x_n$

... poate fi adus la una din

Teoremă Orice sistem poate fi adus la una din formele de mai sus prin operațiile enumerate mai sus.

Reformularea în termeni de matrice

Operații asupra sistemului (pe linii)

1. Înmulțirea unei ecuații cu nr. nenul.
2. Adunarea unei ecuații înmulțită cu un număr la altă ecuație.
3. Interschimbarea a 2 ecuații

Operații pe linii **asupra matricei extinse a sistemului**

1. Înmulțirea unei linii cu $\boxed{\text{nr. nenul}}$
2. Adunarea unei linii înmulțită cu un număr la altă linie.
3. Interschimbarea a 2 linii

Def $Ax = b$, $\quad \bar{A} = (A \mid b) \in M_{m,(n+1)}$

A $m \times n$

s.n. **matricea extinsă a sistemului**

Def (Forma eșalon redusă / reduced row echelon form)
O matrice $F \in M_{m,n}(K)$ s.n. în formă eșalon redusă dacă:

1. Pe fiecare linie nenulă, primul element nenul este 1. Acesta s.n. **pivot**.
2. Pe o coloană care conține un pivot, restul coloanei este 0.
3. Pe liniile nenule consecutive i și $i+1$, pivotul de

este 0.

3. Pe liniile nenule consecutive i și $i+1$, pivotul de pe linia $i+1$ este la dreapta pivotului de pe linia i.

4. Liniile nenule sunt deasupra liniilor nule.

Ex:
$$\begin{pmatrix} 1 & 5 & 0 & 0 & 3 & 0 & 2 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & -1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 2 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$
e în f.e.r.

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$
NU,
$$\begin{pmatrix} 1 & -2 & 0 & 0 & 2 \\ 0 & 0 & 1 & 2 & 4 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$
NU

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$
este, În general I_n e în forma eșalon redusă! (pt orice n)

$$\begin{array}{r} \\ \\ \\ \text{linii nule}\left\{ \begin{array}{c} \\ \\ \end{array}\right. \end{array}\begin{pmatrix} 1 & 0 & \cdots & 0 \\ 0 & \cdots & & 0 \\ \vdots & & & \vdots \\ 0 & \cdots & & 0 \end{pmatrix}$$
DA!

Th Orice matrice poate fi adusă prin operații pe linii la o formă eșalon redusă. Mai mult, aceasta este unică!

la o formă eșalon redusă. Mai mult, aceasta este unică.

$\underbrace{}_{}$ forma eșalon redusă!

Def Două matrice A și B $m \times n$ sunt echivalente dacă putem ajunge de la A la B prin operații pe linii.

de la A la B $\Updownarrow$ de la B la A

Scriem $A \sim B$.

Reformulare a Th Orice matrice A este echivalentă cu o (unică) matrice în formă eșalon redusă F: $A \sim F$.

F sn formă eșalon redusă a lui A.

Exemplu

$$\begin{pmatrix} 1 & -2 & 1 & -1 & 1 & 1 \\ 2 & 1 & -1 & 2 & -2 & 4 \\ 2 & -5 & 1 & -2 & 2 & 0 \\ 3 & -2 & -1 & 1 & -1 & 3 \end{pmatrix} \quad \begin{aligned} &L_2 \leftarrow L_2 - 2L_1 \\ &L_3 \leftarrow L_3 - 2L_1 \\ &L_4 \leftarrow L_4 - 3L_1 \end{aligned}$$

Formez pivoți:

$$\sim \begin{pmatrix} 1 & -2 & 1 & -1 & 1 & 1 \\ 0 & 5 & -3 & 4 & -4 & 2 \\ 0 & -1 & -1 & 0 & 0 & -2 \\ 0 & 4 & -4 & 4 & -4 & 0 \end{pmatrix} \quad \begin{aligned} &L_2 \leftrightarrow L_3 \\ &L_2 \leftarrow -L_2 \end{aligned}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 4 & -4 & 4 & -4 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\sim \begin{pmatrix} 1 & -2 & 1 & -1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 2 \\ 0 & 5 & -3 & 4 & -4 & 2 \\ 0 & 4 & -4 & 4 & -4 & 0 \end{pmatrix} \quad \begin{array}{l} L_1 \leftarrow L_1 + 2L_2 \\ \sim \\ L_3 \leftarrow L_3 - 5L_2 \\ L_4 \leftarrow L_4 - 4L_2 \end{array}$$

$$\sim \begin{pmatrix} 1 & 0 & 3 & -1 & 1 & 5 \\ 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 2 \\ 0 & 0 & -8 & 4 & -4 & -8 \\ 0 & 0 & -8 & 4 & -4 & -8 \end{pmatrix} \quad \begin{array}{l} L_4 \leftarrow L_4 - L_3 \\ \sim \\ L_3 \leftarrow -\frac{1}{8} L_3 \end{array}$$

$$\sim \begin{pmatrix} 1 & 0 & 3 & -1 & 1 & 5 \\ 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 2 \\ 0 & 0 & 1 & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \quad \begin{array}{l} L_1 \leftarrow L_1 - 3L_3 \\ \sim \\ L_2 \leftarrow L_2 - L_3 \end{array}$$

$$\sim \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} & 2 \\ 0 & 1 & 0 & \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} & 1 \\ 0 & 0 & 1 & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

forma eșalon redusă

Aplicații ale formei eșalon redusă

1 Rezolvarea sistemelor

1. Rezolvarea sistemelor

Sistem (S) $Ax = b$ $\longrightarrow$ $\bar{A} = (A|b)$ $m \times (n+1)$

$A_{m \times n}$

forma eșalon redusă

sistem (S') $\longleftarrow$ F $(F \sim \bar{A})$

echivalent simplu

De exemplu

$$(S)\begin{cases} x_1 - 2x_2 + x_3 - x_4 + x_5 = 1 \\ 2x_1 + x_2 - x_3 + 2x_4 - 2x_5 = 4 \\ 2x_1 - 5x_2 + x_3 - 2x_4 + 2x_5 = 0 \\ 3x_1 - 2x_2 - x_3 + x_4 - x_5 = 3 \end{cases}$$

$\leadsto$ matricea extinsă $\bar{A} = \left(\begin{array}{ccccc|c} 1 & -2 & 1 & -1 & 1 & 1 \\ 2 & 1 & -1 & 2 & -2 & 4 \\ 2 & -5 & 1 & -2 & 2 & 0 \\ 3 & -2 & -1 & 1 & -1 & 3 \end{array}\right)$

forma eșalon $\leadsto$ redusă

$$\bar{A} \sim F = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} & 2 \\ 0 & 1 & 0 & \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} & 1 \\ 0 & 0 & 1 & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

$\leadsto$ sistemul echivalent

$$\begin{cases} x_1 + \frac{1}{2}x_4 - \frac{1}{2}x_5 = 2 \\ x_2 + \frac{1}{2}x_4 - \frac{1}{2}x_5 = 1 \end{cases}$$

$\rightsquigarrow$ sistem echivalent
$$\begin{cases} x_2 + \frac{1}{2}x_4 - \frac{1}{2}x_5 = 1 \\ x_3 - \frac{1}{2}x_4 + \frac{1}{2}x_5 = 1 \\ 0 = 0 \end{cases}$$

coloanele cu pivoți dau un minor principal

$\Rightarrow$ sistemul este compatibil nedeterminat, anume:

- var principale: x_1, x_2, x_3
- —"— secundare: x_4, x_5 $\quad x_4 = \alpha, \ x_5 = \beta$

Mulțimea soluțiilor $S = \left\{ \left(\overset{x_1}{2 - \frac{1}{2}\alpha + \frac{1}{2}\beta}, \overset{x_2}{1 - \frac{1}{2}\alpha + \frac{1}{2}\beta}, 1 + \frac{1}{2}\alpha - \frac{1}{2}\beta, \alpha, \beta \right) \middle| \alpha, \beta \in \mathbb{R} \right\}$

În general, dacă matricea sistemului este în formă eșalon redusă:

- compatibil $\Leftrightarrow$ nu avem pivot pe ultima coloană
- coloană cu pivot $\Leftrightarrow$ var principală
- compatibil determinat $\Leftrightarrow$ pivoți pe fiecare coloană în afară de ultima

$0 = 1$

2. Aflarea rangului unei matrice

$A_{m \times n} \longrightarrow$ forma eșalon F are același rang

rang A = nr de pivoți din

A m×n

şi $\boxed{\text{rangul } A = \text{nr de pivoţi din forma eşalon.}}$

3. Aflarea inversei unei matrice

$A \in M_n(K)$ n×n.

Obs A inversabilă $\iff$ forma eşalon a lui A este I_n.

Fie A inversabilă. Construim matricea

$$(A \mid I_n) \in M_{n,2n}(K)$$

Forma eşalon va fi

$$(A \mid I_n) \sim (I_n \mid A^{-1}).$$

Operaţii pe linii ale matricii ca înmulţiri la stânga

Fie $n \geq 1$ şi considerăm:

$$\bullet\ D_i(u) = \begin{array}{c c} & \begin{array}{ccccc} & & i & & \end{array} \\ i & \begin{pmatrix} 1 & & & & O \\ & \ddots & & & \\ & & u & & \\ & & & \ddots & \\ O & & & & 1 \end{pmatrix} \end{array} \in M_n(K) \qquad u \neq 0$$

Ex $A \in M_{m,n}(K)$. $D_i(u)\cdot A = A$ în care linia i este înmulțită cu u

$$\begin{pmatrix} 1 & & & & \\ & 1 & & & \\ & & \ddots & & \\ & & & u & \\ & & & & \ddots \\ & & & & & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} - & - & - & - \\ - & - & - & - \\ - & - & - & - \\ - & - & - & - \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} - & - & - & - \\ - & - & - & - \\ u- & u- & \cdots & u- \\ - & - & - & - \end{pmatrix}$$

- $$T_{ij}(a) = \begin{array}{c|c} & j \\ \hline i & \begin{pmatrix} 1 & & & & 0 \\ & 1 & | & & \\ & & \ddots & & \\ & & a & \ddots & \\ 0 & & & & 1 \end{pmatrix} \end{array} \in M_n(K)$$

$i \neq j$ $\qquad a \in K$

$T_{ij}(a)\cdot A = A$ în care la linia j se adaugă linia i, înmulțită cu a.

- $$P_{ij} = \begin{array}{c|c} & \begin{matrix} i & & j \end{matrix} \\ \hline \begin{matrix} i \\ \\ j \end{matrix} & \begin{pmatrix} 1 & & & & & \\ & \ddots & & & & \\ & & \boxed{0} & & \boxed{1} & \\ & & & 1 & & \\ & & \boxed{1} & & \boxed{0} & \\ & & & & & \ddots \\ & & & & & & 1 \end{pmatrix} \end{array}$$

$i \neq j$

De ex, $n = 4$, $P_{14} = \begin{pmatrix} \boxed{0} & 0 & 0 & \boxed{1} \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \boxed{1} & 0 & 0 & \boxed{0} \end{pmatrix}$

$P_{ij} \cdot A = A$ în care <u>liniile</u> i și j sunt interschimbate

<u>Exc2</u> Ce se întâmplă la înmulțirea la dreapta?

$A \cdot D_i(u)$, $\underline{A \cdot T_{ij}(a)}$, $A \cdot P_{ij}$?